

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 231 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми 012 Дошкільна освіта
Проць Аліна Олександрівна
Керівник канд. психол. наук,
ст.викладач Фоміна І.С.
Рецензент: Шевцова А.Г.

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади екологічного виховання дошкільників	6
1.1. Стан дослідження проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку в педагогічній науці	6
1.2. Спостереження в природі як засіб формування в дітей навичок екологічної культури	11
РОЗДІЛ 2. Методичні аспекти формування у старших дошкільників навичок екологічної культури	14
2.1. Визначення рівня сформованості екологічної культури у дітей старшого дошкільного віку.....	14
2.2. Педагогічні умови формування бережливого ставлення до природи в дітей старшого дошкільного віку.....	24
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	33
Додаток А. Конспект заняття із використанням методу ТРВЗ	33
Додаток Б. Екологічна акція «Вода - Берегиня».....	38
Додаток В. Кодекс доброчесності.....	39

ВСТУП

Посилення екологічних проблем висунуло перед педагогічної наукою завдання виховання підростаючого покоління в стилі дбайливого, гуманного ставлення до природи. Дітей слід готувати до вирішення проблеми раціонального природокористування, захисту і відтворення природних ресурсів. Для того, щоб ці положення стали нормою поведінки кожної людини, потрібно з дитинства планомірно виховувати у людині почуття відповідальності за стан навколишнього середовища.

Сприятливість періоду дошкільного дитинства обумовлює ефективність та успішність процесу оволодіння знаннями про природу та набуття вмінь турбуватися про неї.

Педагоги Н.Горопаха, О.Кудрявцева, В.Маршицька, С.Ніколаєва, З.Плохій, Г.Пустовіт, Н.Рижова, Н.Яришева досліджували різні аспекти проблеми екологічної освіти та екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Дбайливе ставлення дітей дошкільного віку до природи розглядали у своїх наукових працях Г. Беленька, Н. Глухова, М. Ібраїмова, Н. Кот, Н. Лисенко, З. Плохій, П. Саморукова, В. Ясвин та інші науковці. Дане питання цікавило соціологів, філософів, педіатрів, біологів, психологів А.Гілярова, Д. Кавтарадзе, О.Семенова, В. Тугаринова та інших.

Виховання гуманного ставлення до оточуючого світу, природного довкілля залежить не тільки від набутих знань, а й від формування здатності до гуманних почуттів, до позитивного спілкування з об'єктами природи.

Організована виховна діяльність узгоджується з позитивним впливом навколишнього середовища, процес формування і розвитку дитини здійснюється успішно. Змістом екологічної освіти повинно бути

передбачено не лише теоретичні знання, а й охоплення дітей різноманітною практичною діяльністю.

Пошуки шляхів нових орієнтирів у процесі екологічного виховання привертають увагу до такої традиційної форми організації виховного процесу як спостереження.

Саме спостереження за природними об'єктами впливає на підвищення пізнавальної активності. Здійснюється формування самостійності мислення. Дошкільники вчаться узагальнювати та систематизувати навчальний матеріал. У них ефективно розвивається творчість та креативність у досягненні поставлених цілей. А найважливішим результатом буде створення умов для того, щоб картина світу мала цілісність. Цього можна досягти за умови залучення дітей до спостережень за процесами та явищами навколишнього середовища.

Актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми дослідження *«Формування навичок екологічної культури в дітей старшого дошкільного віку»*.

Об'єкт дослідження – процес екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування навичок екологічної культури в дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження – теоретичне дослідження педагогічних умов формування навичок екологічної культури в дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Розглянути стан дослідження проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку в педагогічній науці.
2. Схарактеризувати спостереження в природі як засіб формування екологічної культури дошкільників.

3. Виявити рівень сформованості екологічної культури в дітей старшого дошкільного віку.

4. Визначити педагогічні умови формування екологічної культури в старших дошкільників.

З метою визначення сутності основних понять дослідження застосовано метод аналізу й узагальнення психолого-педагогічної літератури з визначеної проблеми.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

Теоретичні засади екологічного виховання дошкільників

1.1. Стан дослідження проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку у педагогічній науці

Дослідження поглядів науковців щодо екологічного виховання дітей дошкільного віку засвідчують, що питанню систематизації знань дітей про природу присвятили свої доробки Л. Буркова, Т. Земцова, Л.Маневцова, Л. Міщик, С. Ніколаєва, А. Федотова, Т. Христовська, І.Хайдурова. Оскільки наше дослідження присвячено певному напрямку екологічного виховання, особливо нас зацікавили роботи, присвячені формуванню у старших дошкільників бережливого (В. Грецова), дбайливого (М. Ібраїмова, Г. Марочко, З. Плохій), свідомого (І.Комарова), ціннісного (М. Роганова, О. Половіна) ставлення до природи (Г. Беленька, В. Маршицька, Т.Конюхова).

Історичний аналіз проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку показав, що методологічні засади її розв'язання закладено ще у працях Я. Коменського, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, Ф.Фребеля, М. Монтесорі, К.Ушинського.

Видатні педагоги минулого мають спільні погляди на багатогранність впливу природи на особистість дитини. Такі погляди відповідають сучасному системному підходу до розуміння сутності та значення впливу на життя людини навколишнього середовища.

Цікавими були погляди видатного чеського педагога Яна Амоса Коменського. Метою виховання педагог вбачав у повному й гармонійному розвитку вроджених нахилів людини. Принцип природовідповідності є одним з методологічних основ його вчення.

У поглядах Я. Коменського чітко визначено місце людини як частини природи. Існують спільні закони для усіх представників Всесвіту. Тому із раннього дитинства слід формувати систему знань про природу, про те, що для життя необхідно дотримуватися гармонії та балансу у взаємодії із Всесвітом. У головній праці Я. Коменського «Велика дидактика», у розділі, присвяченому вихованню маленьких дітей «Материнська школа», йдеться про те, що виховання в усьому повинно узгоджуватися з природою, її законами та вимогами [21, с. 60].

Ж.Руссо наполягав на необхідності формування в дітей реалістичних уявлень про предмети та явища природи без забобонів і страхів. Він вважав, що «джерелами виховання є три фактори: природа, люди і речі. Виховання природою здійснюється шляхом внутрішнього розвитку людських здібностей» [21, с. 82].

Автор ідеї виховання дітей серед природи був німецький педагог Ф.Фребель. Він наполягав на важливості перебування дітей у мальовничих умовах, на відкритому повітрі, під безпосереднім впливом природи. Назва «дитячий садок» означала, що у виховному закладі буде забезпечено такий же догляд за дітьми, як у хорошому саду за рослинами.

Ф.Фребель вважав природу невичерпним джерелом для здійснення розумового, морального виховання. Догляд за рослинами, тваринами, вплив на природу формують дух і пізнання дитини, її характер і почуття, є джерелом для внутрішнього морального вдосконалення. Він розробив детальні рекомендації для створення городів у дитячих садках і організації праці дітей на них. Можна користуватися розробленою ним методикою проведення екскурсій [21, с. 139].

Марія Монтессорі у своїй книзі «Метод наукової педагогіки, що застосовується до дитячого виховання в будинках дитини» говорила про природу як про засіб всебічного розвитку дитини. На думку

Монтессорі, в дитячому віці особливо відчутний позитивний вплив на розвиток розуму і тіла. Педагог запропонувала організацію діяльності у природі як найкращий спосіб для зміцнення душевних та тілесних сил дитини. Для успішного психічного розвитку дитини потрібно збагачувати її враженнями та емоціями від природи. Основними засобами для досягнення цього є організація праці на землі, вирощування рослин і тварин, спостереження за природою [21, с. 150].

Великого значення надавав К.Ушинський природному впливу на розумовий розвиток дітей. На сторінках своїх книжок він розкривав методи ознайомлення дітей з природою. Вважаючи природу найважливішим засобом гармонійного розвитку особистості, К.Ушинський висловлювався про можливість розміщення шкіл та дитячих садків у сільській місцевості. Це варто робити для того, щоб наблизити дітей до природи. Педагог зазначав, що сучасна педагогіка не повною мірою використовує виховний вплив природи на дитину. Педагог переконував, що саме з ранніх років необхідно виховувати дбайливе ставлення до збереження природного середовища [22].

Українська громадська діячка та науковець С.Русова також наполягала на можливості використання природного впливу на розвиток мови дітей дошкільного віку. У її працях неодноразово підкреслюється думка про те, що враження – це найкращий шлях для розвитку мовлення. А вони з'являються від безпосереднього спілкування з природою. «Складне людське життя не таке просте і близьке дітям, як природа, що повна жвавого, нештучного життя звірів, птахів, комах, які так захоплюють дітей, тішать їх серце своєю зрозумілою психологією, ваблять своєю красою» [19, с.190].

С. Русова наполягала на ефективному впливі природи на виховання почуття любові до рідного краю. Якщо дитина буде щиро закохана у Батьківщину, у її природні ландшафти та унікальні природні

території, це згодом призведе до позитивних результатів у вихованні особистісних якостей.

«Ми можемо любити тільки те, що знаємо» - писала С. Ф. Русова. Тому необхідно давати дітям можливості для близького знайомства із оточуючими природними об'єктами – річкою, лісом, представниками рослинного і тваринного світу. Адже саме через пізнання та особистісне ставлення формується шанобливе ставлення до малої батьківщини, до рідного краю.

С. Ф. Русова була переконана, що природа здійснює унікальний вплив на почуття та емоції дитини. Кожна пора року дарує неповторні краєвиди, надихає, залишається джерелом духовності на все подальше життя. Педагог звертала увагу на те, що найближче оточення дитини, рідні, близькі дорослі люди є справжнім прикладом, зразком «взаємовідносин» із природою.

Програми навчання у дитячих садках не можуть бути сталими, важливо використовувати ті природні об'єкти спостереження, краєвиди, рослини, птахи, тобто, той матеріал, що доступний для сприйняття та усвідомлення дитиною. Такої думки притримувалася С. Ф. Русова [19].

В. Сухомлинський – видатний український педагог, важливого значення надавав можливості використання природи як засобу фізичного розумового, морального та естетичного виховання дітей. Він організує школу під відкритим небом для реалізації виховного потенціалу природного оточення. Внаслідок багаторічних спостережень та великого професійного досвіду педагог зробив висновок щодо залежності низької навчальної успішності дітей із станом їх здоров'я.

Засобом зміцнення фізичних сил дітей він вважав природу, був глибоко переконаний що, чим більше часу дитина проводить під «відкритим небом», тим краще вона почувається. Свіже повітря, ходіння босоніж по землі, звуки та аромати природи здійснюють неймовірний

вплив на дитину. Василь Олександрович організовував екскурсії до лісу, де є можливість максимального єднання із природою.

Спілкування з природою, на думку педагога, – засіб формування високих моральних якостей. «Краса – це кров і плоть людяності, добрих почуттів, сердечного ставлення», – писав В. О. Сухомлинський [20].

Природа допомагає дітям усвідомити велич людської праці, формує переконання: добробут людини безпосередньо залежить від здатності сумлінно працювати. Саме під час трудових дій дитина вчиться відчувати радість від результатів своєї праці. Бажання працювати, бути корисним іншим формується поступово.

Природа є унікальним джерелом емоційної сфери. Від неї залежить наскільки сформовано сприйняття, здатність відчувати та усвідомлювати свої відчуття. Творчо реалізувати власні ідеї та задуми.

Наведемо роздуми В. Сухомлинського «Без вражень від тиші полів і лугов, шелесту дібров, пісень жайворонка в блакитному небі, шепоту колосся пшениці, дзижчання джмелів і бджіл неможливо сприйняття музичних творів, тому що все це тим фоном, на якому людина може зрозуміти, відчутти красу музики, то джерело, з якого вона черпає натхнення» [18].

Такі думки звучать по-особливому у період актуальності гуманізації освітнього процесу.

В працях сучасних науковців Л. Артемової, А.Богущ, З. Борисової, Н. Виноградової, Н. Лисенко, С. Ніколаєвої, З.Плохій, Т. Поніманської, Н. Яришевої досліджуються проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку. Спільним є висновок про те, що чуттєве сприйняття, безпосереднє знайомство дітей з живою природою, забезпечують чіткі уявлення про навколишній світ.

Дослідження щодо екологічного виховання дітей дошкільного віку характеризуються особливою увагою до емоційно-ціннісної сфери

особистості. Сучасні державні програми навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку («Дитина», «Дитина у дошкільні роки», «Впевнений старт», «Українське дошкілля» тощо) передбачають певні знання, уміння та навички, які повинні сформуватися у дітей в процесі ознайомлення їх з природою [8, 9, 17].

Отже, у період дошкільного дитинства закладаються основи культури спілкування і поведінки у природі, формуються почуття та внутрішні переконання стосовно природи, які залишаються на все подальше життя.

1.2. Спостереження як засіб формування в дітей навичок екологічної культури

У навчально-методичних джерелах поняття спостереження має трактовку дидактичної основи різних видів діяльності дітей і форм їх організації, що зумовлює безпосереднє сприйняття природного довкілля у всій різноманітності його існування.

Існує погляд на цей процес, як на специфічний вид розумової пізнавальної діяльності, який передбачає відносно закріплену структуру.

Спостереження природних об'єктів супроводжується формуванням уміння досліджувати та узагальнювати нові враження [11].

Аналіз досліджень, присвячених ознайомленню дошкільнят з природою, показав, що в ЗДО недостатньо використовується спостереження як засіб формування гуманного ставлення до природи у дошкільників [12].

Ми бачимо причини в наступному:

- розвиваюче екологічне середовище не містить потрібного різноманіття об'єктів природи для спостереження;

- в силу об'єктивних і суб'єктивних причин діти інколи позбавлені можливості виходити за межі ЗДО;

- не регулярно проводяться екскурсії та цільові прогулянки;

- у багатьох ЗДО заборонені куточки природи.

Таким чином, виникає протиріччя між необхідністю формування гуманного ставлення дітей дошкільного віку до природи і недостатнім включенням спостережень в освітній процес ЗДО, а також відсутністю належних педагогічних умов. В ході теоретичного аналізу ми виявили, що для формування гуманності важливо, щоб воно проходило усвідомлено. Тому потрібні бесіди «про гуманність», на основі яких у дитини будуть складатися уявлення про дбайливе ставлення до природи, про необхідність і про переваги заволодіння ним [13, с. 2].

У дитини повинен з'явитися мотив усвідомити та опанувати гуманне ставлення до природи. Далі цей процес повинен супроводжуватися певними поведінковими виявленнями. За цими діями можна робити висновки про рівень сформованості екологічної культури дитини. Поява мотиву тягне за собою відношення до якості соціальних почуттів. Почуття ж впливають на міцність уявлень про гуманність.

І знання, і почуття вимагають практичної реалізації. Це відбувається у вчинках, діях, певній поведінці. Дошкільний вік є найважливішим етапом в екологічному вихованні та освіті дітей. Саме в цей час формуються екологічні уявлення, що є основою систематичних знань про природне середовище і дбайливе ставлення до нього [13, с.7].

Метод спостереження в екологічному вихованні дітей є основним. Цінність її як засобу і дієвого методу екологічного виховання полягає в тому, що дана діяльність дозволяє дошкільникам самостійно здобувати знання, робити висновки. Вона сприяє розвитку мовлення та формуванню особистісної культури дитини, в тому числі – екологічної. Навчальні екскурсії є обов'язковими та необхідними складовими

освітнього процесу ЗДО. Вони передбачають створення умов для наближення змісту екологічних знань до реального життя [2].

Під час екскурсій відбуваються спостереження та дослідження явищ природи. У свою чергу це призводить до розширення світогляду дітей, формування в них життєво необхідних природоохоронних компетенцій [3, с. 4].

Вміння спостерігати, естетично ставитися до всього живого, логічно мислити, аналізувати побачене, вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки формуються на основі набутих знань. Безумовними стають почуття любові до природи, навички дбайливого ставлення до неї.

Організуюючи дослідницько-експериментальну діяльність дітей у природі, вихователь повинен забезпечити, щоб кожна дитина активно сприймала об'єкт природи через органи чуття, мала можливість запитати, порівняти свої міркування з висловлюваннями інших дітей, мала можливість виконати дії, які необхідні їй для адекватного сприйняття нової інформації або елементів нового досвіду. Вимоги щодо організації дослідницько-експериментальної діяльності під час ознайомлення дітей з явищами та об'єктами природи полягають у забезпеченні активного сприймання кожною дитиною інформації, максимальної активізації органів чуття. Така можливість з'являється при проведенні екскурсій, спостережень, при активній дослідницькій діяльності [4, с.21].

Спостереження навколишньої дійсності надає глибокий вплив на всебічний розвиток особистості дитини. К. Д. Ушинський писав, що «дитина мислить формами, фарбами, звуками. Розвивати спостережливість у дітей – ось завдання, яке постає перед вихователями» [22].

РОЗДІЛ 2.

Методичні аспекти формування у старших дошкільників бережливого ставлення до природи

2.1. Визначення рівня сформованості екологічної культури у дітей старшого дошкільного віку

У межах дослідження було проведено педагогічну діагностику сформованості екологічних знань згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти. Експеримент проходив у ЗДО № 15 «Червона квіточка» м. Нова Каховка.

Методику обстеження було розроблено з урахуванням змісту Базового компоненту дошкільної освіти, освітньої лінії «Дитина у світі природи».

Діагностика містить критерії оцінки екологічних знань у дітей старшого дошкільного віку з наступних розділів: «Природа планети Земля», «Рослинний і тваринний світ», «Життєдіяльність людини у природному довкіллі» [14, с. 153].

Діагностика проведена з дітьми старшої групи, в складі 10 осіб.

Розділ «Природа планети Земля»

Завдання 1.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Виявляє позитивну реакцію, свідоме емоційне ставлення до природних явищ та об'єктів; прагне до позитивної взаємодії з природою, турботи про неї.

Спостереження за природними об'єктами.

Обладнання. Спостереження у природі.

Методика обстеження. Спостереження за дитиною впродовж тривалого часу.

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Краса природи справляє на дитину позитивне враження, вона чітко усвідомлює, що природа потребує бережливого і турботливого ставлення, розуміє, у чому полягають результати позитивного та негативного впливу на природу.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина знає ознаки та характерні властивості компонентів природи, виявляє цікавість у спілкуванні з нею. Дитина реагує на різні природні явища, виявляє інтерес до окремих об'єктів природи.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина реагує на природу пасивно, звертає увагу на природне середовище лише за спонуканням педагога.

Завдання 2.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Дитина знає, що повітря є навколо, ним дихає все живе. Слід турбуватися про збереження чистоти повітря. Розрізняє ознаки повітря, їх залежність від пори року.

Обладнання. Тематичні картинки з характерними ознаками пір року, залежністю стану природних об'єктів від чистоти повітря.

Методика обстеження. Дитині пропонується розглянути картинки та відповісти на запитання:

- Яка пора року зображена на малюнку? Що в цей період тобі найбільше подобається?
- Які дії людей можуть негативно вплинути на природу? Як слід діяти, щоб не нашкодити їй?
- Що треба робити, а чого не можна, щоб повітря, рослини і тварини не постраждали?

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина зв'язно та усвідомлено розповідає про явища природи, використовує аргументацію, докази, має багатий словниковий запас, формулює висновки.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина точно і правильно використовує слова, які позначають назви об'єктів природи, їх стани та якості. Припускається незначних помилок, але виправляє їх за допомогою вихователя.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина під час розповіді потребує допомоги педагога, має бідний словниковий запас. Не знає, як турбуватися про природу.

Завдання 3.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Дитина має уявлення про прісні та солоні водні ресурси, знає, що у ній живуть рослини та тварини. Усвідомлює важливість збереження природної екосистеми, знає, як бережливо ставитися до неї.

Обладнання. Посудини з водою (солonoю та прісною), ілюстрації «Вода в природі», «Світ річки», «Світ моря».

Методика обстеження. Досліди з водою. Запитання до дитини:

- Де солонна вода у природі, а де – прісна?
- Хто живе у річці? Як слід вчиняти, щоб не нашкодити їм?
- Яких мешканців моря ти знаєш, що їм може загрожувати?
- Як треба берегти воду?

Прокоментуй ілюстрації.

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина дає чіткі відповіді, виявляє пізнавальну активність, аргументує вибір дії та хід роздумів.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина самостійно виконує завдання, дає пояснення із незначною допомогою вихователя, вміє аналізувати,

виокремлює суттєве. Системність та узагальненість знань простежується слабо.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина має невеликі за обсягом, неточні знання, відповідає невпевнено, часто звертається за допомогою.

Розділ «Рослинний і тваринний світ»

Завдання 1.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Розрізняє та називає найпоширеніші рослини своєї місцевості. Розуміє їх потреби, усвідомлює користь, виявляє щире захоплення красою. Усвідомлює, що рослини потребують світла, води, поживного ґрунту, турботливого ставлення.

Обладнання. Предметні картинки із зображенням рослин. Живі рослини, які можна побачити навкруги.

Методика обстеження. Серед картинок дитині пропонується вибрати ті, на яких зображені рослини нашого краю. Треба назвати знайомі рослини, вказати їх частини, розповісти, якого догляду або турботи вони потребують.

Запитання до дитини:

- Які рослини ростуть у лісі, у лузі, на городі, на ділянках, у парках та скверах?
- Які рослини тільки милують око, а які – можна вживати?
- Що рослинам потрібно для повноцінного росту?

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина називає знайомі рослини, дає розгорнуті повні відповіді, самостійно виконує завдання. Розрізняє велику кількість об'єктів природи, знає умови їх існування, природоохоронні дії людей.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина дає правильні, але неповні відповіді, не знає назв окремих рослин. Помиляється у окремих відповідях, знання носять фрагментарний характер.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина частково виконує завдання, відповідає лише за спонуканням педагога.

Завдання 2.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Дитина розуміє, що зміни у житті рослини (дерева, куща, квітки) відбуваються відповідно до пір року. Знає, які дії слід вчиняти, щоб не нашкодити рослинам, усвідомлює важливість охорони рослинного світу.

Обладнання. Сюжетні картинки «Добре чи погано?», предметні ілюстрації «Пори року», живі природні об'єкти, які можна побачити під час прогулянки та екскурсії.

Методика обстеження. Дитині пропонується прокоментувати природу у різні пори року, розповісти про рослинний світ та відповісти на запитання:

- Що відбувається з рослинами взимку?
- Які зміни у рослинному світі можна побачити навесні?
- У чому полягає турбота людини про дерева та кущі?
- Що відбувається з травою та квітами влітку? Чи варто зривати квіти, щоб подарувати букет близькій людині?
- Яка користь від ягідних дерев та кущів? Як про них турбуватися?

Аналіз ігрової ситуації «Діти ламають гілки дерев»

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина розуміє залежність стану рослин від різної пори року, дає впевнені розгорнуті відповіді, усвідомлює потребу берегти природу, усвідомлює природоохоронні функції людини.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина правильно називає зміни в житті рослин, дає пояснення з незначною допомогою вихователя.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина потребує постійної допомоги педагога, не знає, як турбуватися про рослини.

Завдання 3.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Дитина розпізнає тварин і птахів за зовнішніми ознаками, класифікує їх: дикі та свійські тварини, осілі та перелітні птахи.

Обладнання. Альбоми «Тварини України», «Птахи», «Тварини та птахи Асканії Нової»

Методика обстеження. Запропонувати дитині із розкладених на столі картинок обрати ті, на яких зображені тварини і птахи своєї місцевості, скласти описові розповіді.

Запитання до дитини:

- Назви характерні ознаки та умови існування тварин і птахів нашої місцевості.
- Якої допомоги потребують птахи взимку?
- Що можна зробити корисного для птахів навесні?

Спостереження за птахами та комахами під час прогулянки та екскурсії.

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина оперує назвами тварин, групує їх за середовищем існування, способом і характеристикою життя, значенням у природі. Виявляє творчість під час складання розповіді.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина називає тварин та птахів своєї місцевості, самостійно складає розповіді про них. Проте недостатньо активна, має недостатній словниковий запас.

Низький рівень (0-2 б.). Словниковий запас бідний, під час розповіді постійно потребує допомоги вихователя.

Розділ «Життєдіяльність людини у природному довкіллі»

Завдання 1.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Дитина орієнтується в тому, що довкілля та життєдіяльність людини взаємопов'язані.

Обладнання. Сюжетні картинки «У полі», «Тваринницька ферма», «Очисні споруди», «Як сортувати сміття».

Методика обстеження. Запропонувати дитині прокоментувати сюжетні картинки. Запитання до дитини:

- Що робить зображена на малюнку людина, для чого?
- Як ти розумієш вислів «Земля – годувальниця»?
- Для чого очисні споруди?
- Як треба сортувати сміття? Для чого?

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина чітко і правильно відповідає на запитання, розуміє тісний зв'язок людини з природою.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина розуміє значення життєдіяльності людини в природі, усвідомлює потребу праці задля збереження природи.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина невпевнено відповідає, постійно потребує допомоги вихователя. Зовсім не розуміє важливості правильних дій із сміттям.

Завдання 2.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Розуміє, у чому полягають природоохоронні заходи для збереження природи, відновлення тварин і рослин, що зникають або потребують допомоги.

Обладнання. Картки «Професії людей, які доглядають за тваринами і рослинами». Відео-фільми та мультфільми про турботливе ставлення до природи.

Методика обстеження. Дитині пропонується дібрати картинки, на яких зображено дії людей та прокоментувати їх.

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина усвідомлює важливість бережливого ставлення до природи, результати позитивного та негативного впливу на природу.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина знає, як доглядати за рослинами і тваринами, щоб примножувати їх, проте припускається незначних помилок. Не чітко розуміє відповідальність людей за стан природного довкілля.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина під час розповіді потребує допомоги педагога, має бідний словниковий запас. Відповідає лише за допомогою дорослого.

Завдання 3.

Результати освітньої роботи з дитиною.

Усвідомлює себе частиною великого світу природи, знає про залежність свого здоров'я, настрою та активності від стану природи. Прагне до самостійних дій у природі (догляд за деревами, кущами, протидія тим, хто шкодить)

Обладнання. Альбом з ілюстраціями «Людина в природі». Предметні картинки «Жива природа». Елементарні трудові дії по догляду за рослинами та тваринами у «Куточку природи».

Методика обстеження. Дитині пропонуються розділити сюжетні картинки, відповівши на питання:

- Чи є планета Земля частиною Всесвіту?
- Які дії людей можна назвати природоохоронними?

- Як ти особисто та члени твоєї родини турбуються про природу?

Рівні засвоєння.

Високий рівень (5 б.). Дитина впевнено діє та відповідає, спроможна до узагальнень та класифікацій. Упевнено уособлює себе з природою, розуміє вплив людини на навколишнє, виражає позитивні емоції. Виявляє достатню обізнаність про світ природи, висловлює бажання оберігати її, не завдавати шкоди.

Середній рівень (3-4 б.). Дитина може пояснити свої дії, навести приклади, розуміє єдність людини з природою, вміє милуватися навколишнім світом, проте інколи не впевнена. Системність та узагальненість знань простежується слабо.

Низький рівень (0-2 б.). Дитина нечітко усвідомлює взаємозалежність людини і природи, має недостатній лексичний запас. Бере участь в природоохоронних акціях тільки за спонуканням дорослого.

Результати емпіричного дослідження рівнів сформованості екологічних знань представлені в таблиці 2.1.1

Таблиця 2.1.1.

№	П.І.	Стать	Розділ «Природа планети Земля»		Розділ «Рослинний і тваринний світ»		Розділ «Життєдіяльність людини у природному довкіллі»	
			бал	рівень	бал	рівень	бал	рівень
1.	Оксана Д.	Ж	4	В	5	В	5	В
2.	Аліна С.	Ж	3	С	3	С	2	Н
3.	Артем Ф.	Ч	1	Н	4	С	3	С
4.	Наталка Ц.	Ж	3	С	3	С	4	С
5.	Микита П.	Ч	3	С	2	Н	3	С
6.	Ярослав Р.	Ч	5	В	4	С	4	С

7.	Тетяна В.	Ж	4	С	5	В	3	С
8.	Олексій Ч.	Ч	3	С	2	Н	2	Н
9.	Юрій Р.	Ч	2	Н	3	С	3	С
10.	Борис П.	Ч	3	С	3	С	4	С
Всього		10	3,1	С	3,4	С	3	С

Аналіз отриманих результатів показав, що екологічна компетентність (Розділ «Природа планети Земля», Розділ «Рослинний і тваринний світ», Розділ «Життєдіяльність людини у природному довкіллі») у дітей старшої групи сформована на середньому рівні.

Частотний аналіз розділу показників рівня сформованості екологічних знань представлений в таблиці 2.1.2.

Таблиця 2.1.2.

Частотний аналіз показників сформованості трудових умінь та навичок

Зміст	Рівні					
	високий		середній		низький	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
1. Розділ «Природа планети Земля»	2	20%	6	60%	2	20%
2. Розділ «Рослинний і тваринний світ»	2	20%	6	60%	2	20%
3. Розділ «Життєдіяльність людини у природному довкіллі»	1	10%	7	70%	2	20%
Всього	1,6	16%	6,4	64 %	2	20%

Висновок:

1. Рівень сформованості екологічної компетентності у цілому відповідає вимогам діючої державної програми навчання і виховання «Дитина» та віковим можливостям дітей.

2. Для ефективного формування бережливого ставлення до природи доцільно активізувати різноманітні види навчальної та виховної роботи: проектну діяльність, дидактичні ігри, читання творів художньої літератури, екологічно-психологічні тренінги, елементарну пошукову діяльність, екологічні акції, уроки милування природою, екскурсії та спостереження.

2.2. Педагогічні умови формування бережливого ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку

В основу розробки системи формування у дітей любові, дбайливого ставлення до природи має бути покладений ряд педагогічних умов, що впливають із суті відносин як компонента свідомості і разом з тим, що враховують своєрідність формування особистості дошкільника, особливості прояву ставлення дітей до природи.

Педагогічні умови – це «обставини процесу навчання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення певних дидактичних цілей» [16].

У психолого-педагогічному полі існує концепція про те, що процес засвоєння моральних норм особистістю відбувається поетапно. Перший етап полягає у тому, що людина знайомиться з моральними нормами. Другий етап передбачає поєднання знань про те, що потребує моральна норма, із знанням того, з якої причини її треба виконувати. Забезпечити виконання моральної норми може лише третій етап

засвоєння, коли знання моральної норми перетворюється у переконання. Саме цей етап найбільше пов'язаний з діяльністю [7, с. 6].

Реальні можливості для засвоєння знань про правила природокористування і одночасне їх виконання з'являються у процесі спілкування дошкільників з різноманітними об'єктами природи. Це відбувається під час організованих форм навчання, прогулянок, екскурсій, занять з ТРВЗ. Приклад наведено в Додатку А.

Особлива роль при цьому належить самостійному вирощуванню рослин і тварин, догляду за ними, оскільки ця діяльність формує потребу у спілкуванні з природою, мотиви, почуття, інтереси дітей [7, с. 6].

Основними критеріями сформованості дбайливого ставлення дошкільників до природи визначається: стійке бажання піклуватися про мешканців Куточку природи, працювати на ділянках та майданчиках дитячого садка, позитивне ставлення до праці в природі, оволодіння правилами природокористування.

Основними умовами екологічного виховання дошкільників можна вважати такі:

1. Екологічне виховання залежить від вікових особливостей, індивідуальних характеристик, пізнавальних можливостей дітей.
2. Вибір оптимальних форм і методів роботи з дітьми.
3. У формуванні усвідомлених знань про природу і правила поведінки у ній важливо дотримуватися міждисциплінарного підходу.
4. Спільна робота дитячого садка і сім'ї.

У дошкільному віці знайомство з природою сприяє формуванню першої елементарної системи знань, трудових навичок і умінь, любові до природи. Будучи невичерпним джерелом естетичних вражень, природа робить істотний вплив на розвиток і формування естетичних почуттів і емоційного світу дитини. Особливо важливо виховувати любов до рідної природи, давати поняття про те, що все навколишнє

потребує дбайливого ставлення та захисту. Спілкування з природою здійснює позитивний вплив на людину, робить її добрішою, м'якшою, пробуджує кращі почуття [10, с. 7].

Екологічні знання необхідні для формування в свідомості дітей цілісного образу навколишнього світу. На їх основі будується екологічна діяльність дошкільнят. Засвоєння екологічних знань відбувається більш ефективно в процесі активної розумової діяльності, здійснюваної дітьми під керівництвом педагога, а також шляхом застосування отриманих знань на практиці.

В екологічній освіті дітей старшого дошкільного віку на прикладі реалізації змісту екологічної освіти, з'являється розуміння того, що різноманітний рослинний і тваринний світ є частиною екосистеми на землі; усвідомлення себе як жителя планети Земля, від якого багато в чому залежить доля всього живого. Результатом роботи є становлення відносин дитини з іншими дітьми, дорослими, з навколишньою природою, йде процес соціалізації. Формується внутрішня позиція дошкільника щодо інших людей, зростає усвідомлення свого «я» і значення своїх вчинків. Приклад наведено в Додатку Б.

У старшого дошкільника треба закріпити коло елементарних обов'язків, які він здатний вже самостійно виконувати. Допоможуть вказівки дорослих, адже виникає необхідність відчутти визнання оточуючих. З цих позицій вкрай важливо розглянути екологічні аспекти цього процесу, сформувати у дитини саме в цьому віці основи екологічної безпеки, екологічно грамотної поведінки в побуті і в природі, вміння прогнозувати наслідки своїх вчинків по відношенню до природи, до себе самого та інших людей.

Екологічне виховання повинно здійснюватися у тісній взаємодії з батьками. Необхідно досягти узгодженості у виховних прикладах,

природоохоронних діях як працівників ЗДО, так і членів родин вихованців.

Відсутність спільної налаштованості негативно позначається на процесі формування екологічної свідомості дитини. Ось чому єдність педагогічних впливів з боку дитячого закладу та родини є необхідною передумовою високої результативності роботи. Вихователь повинен пояснити батькам, що дошкільний заклад – це «місточок між сім'єю і великим світом, з його проблемами, зокрема, екологічними» [5, с. 50].

У закладі дошкільної освіти організуються різноманітні заходи із залученням дітей та їх батьків.

Умовами формування бережливого ставлення до природи є спільна діяльність дитини з дорослим, який виступає носієм екологічної культури, навчає і виховує його. Отже, вирішальним фактором у розвитку у дітей дошкільного віку екологічної культури стає вихователь в закладу дошкільної освіти. Педагог, який цілеспрямовано організовує різні види діяльності з дітьми, стає ключовою особою в освітньому процесі. За участі педагогів та батьків діти засвоюють знання про природу, набувають усвідомлено-правильного ставлення до неї, оволодівають практичними вміннями щодо взаємодії з об'єктами природи. Дорослі виступають для дітей зразком взаємодії з природою.

ВИСНОВКИ

Дбайливе ставлення до природи – одне з складових особистісних якостей, що впливає на формування екологічної культури людини. Ця якість проявляється в здатності до самостійного аналізу взаємодії суспільства і природи, творчому мисленні, у вирішенні задач охорони природи. Екологічна освіченість узгоджується з такими громадянськими і моральними якостями як: вміння дотримуватися принципів ощадливості і економії природних запасів і багатств, дотримання моральних і правових норм по відношенню до природи.

Проблема екологічного виховання знаходиться у переліку важливих проблем виховання. В освітній роботі з екологічного виховання слід досягти розуміння старшими дошкільниками необхідності бережливого ставлення до природи, вміння пояснювати своє ставлення до неї. Виконання завдань екологічного виховання передбачає сформовані емоції та ціннісне ставлення до оточуючого природного середовища.

У процесі написання бакалаврської роботи ми дійшли таких висновків:

1. Як засвідчив аналіз науково-педагогічних досліджень, проблема екологічного виховання є наразі актуальною. Педагоги різних часів та національностей наголошують на ідеї гармонії природи та людини. Формування духовної, моральної, екологічно освіченої окремої особистості призводить до соціальної стабільності усього суспільства. Вивченням цього питання займалися видатні педагоги минулого: Я.Коменський, Ж.Руссо, Ф.Фребель, М.Монтессорі, С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський та інші.

Багато сучасних науковців та педагогів-практиків присвятили свої дослідження проблемі екологічного виховання - Н.Кондратьєва, Н.Лисенко, С.Ніколаєва, З.Плохій, В.Скребець, В.Фокіна, Н.Яришевата ітн.

2. Серед різноманітних методів екологічного виховання дошкільників важливе місце належить спостереженням. Його сутність полягає в чуттєвому пізнанні природних об'єктів, в пізнанні їх через різні форми сприйняття - зорове, слухове, тактильне, кінестетичне, нюхове. Спостереження дає можливість навчити дітей виділяти найрізноманітніші ознаки об'єктів, виявляти через них взаємозв'язані процеси у явищах природи, Як наслідок, формуються навички екологічної культури.

3. Аналіз отриманих результатів показав, що екологічна культура відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти (Розділ «Природа планети Земля», Розділ «Рослинний і тваринний світ», Розділ «Життєдіяльність людини у природному довкіллі») сформовані у старших дошкільників на середньому рівні.

4. В результаті діагностики рівня сформованості екологічної культури ми визначилися із педагогічними умовами формування бережливого ставлення до природи. Дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування основ екологічної освіти, в цей період розвитку дитини, що характеризується домінуванням емоційно-чуттєвого методу освоєння навколишнього світу, інтенсивно формуються якості та властивості особистості, його характер. У свідомості дитини дошкільника відбувається формування наочно-образної картини світу та морально-екологічної позиції особистості. Вона сприяє формуванню відношення дитини до природного і соціального оточення. Кваліфікаційна бакалаврська робота не вичерпує дослідження даної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) авт. кол-в; Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. Київ. 2012. с. 4-9.
2. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.-метод. Посібник. К.: Генеза, 2013. 112с.
3. Бохан М. Навчальні екскурсії як один із методів упровадження особистісно зорієнтованого навчання. Завуч. 2005. № 4. С. 4-5.
4. Бусленко В. Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. Дитячий садок. 2004. С. 21 - 23.
5. Взаємодія дитячого садка і сім'ї з питань екологічного виховання. Дитячий садок. № 5. 2004. С. 50- 67.
6. Горопаха Н.М. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. К. : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
7. Грицан М., Курик М. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання. Дошкільне виховання. 2010. №10. С. 6-7.
8. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
9. Дитина у дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / авт. Кол.; наук.кер. К.Л. Крутій. Запоріжжя : ЛПІС, 2011. 188 с.

10. Екологічна мандрівка. Бібліотека вихователя дитячого садка. № 11. 2004. С. 14
11. Іванова А. І. Методика організації екологічних спостережень і експериментів у дитячому садку: Посібник для працівників дошкільних установ. М.: ТЦ Сфера, 2003. 56 с.
12. Іванова Г., Курашова В. Про організацію роботи з екологічного виховання. Дошкільне виховання. 2006. №3. С. 10-12.
13. Міненко Л.М., Литвин Є.М. Організація спостережень за природою. Освітній процес у ДНЗ. – 1996. № 3. С. 2-8.
14. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : методичний посібник. За заг. ред. Т.В. Киричук, О.М. Кулик, Н.М. Шаповал. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 272 с.
15. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи). Дошкільне виховання 2010. №7. С. 6-10.
16. Підласий І.П. Педагогіка: 100 питань - 100 відповідей: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. М.: Видавництво ВЛАДОС - ПРЕС, 2004. 368 с.
17. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.
18. Рак І. Використання спадщини В.О.Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку. Олександрія: 2013. 60с.
19. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. За ред. Є.І. Коваленко. К. : Либідь, 1997. Кн. 1. С. 171 - 258.
20. Сухомлинський В. О. Народження громадянина Вибр. твори: У 5-ти т. Т. 3. С. 303.

21. Улюкаєва І.Г. Історія дошкільної педагогіки : підручник К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. 424 с.
22. Ушинський, К. Д. Вибрані педагогічні твори [Текст] : у 2 т. Т. 1 : Теоретичні проблеми педагогіки К. : Рад. шк., 1983. 488 с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Конспект заняття із використанням методу ТРВЗ

«Чарівний телевізор»

Програмовий зміст. Дати елементарні екологічні знання про дерево, ліс. Учити виявляти і розв'язувати протиріччя, проблемні ситуації. Закріплювати уміння граматично правильно будувати відповіді на запитання.

Хід заняття.

Педагог (П.). Якщо ви відгадаєте загадку, то предмет-відгадка з'явиться на екрані нашого «чарівного телевізора».

Навесні веселить,

Улітку холодить,

Восени харчує,

Узимку зігріває.

Діти (Д.) Це дерево.

П. Доведіть, що ви дали правильну відповідь.

Д. Навесні дерево цвіте, гарно пахне, радує нас своєю красою. Влітку в тіні дерева прохолодно. Восени на багатьох деревах (на фруктових: на яблунях, грушах, сливах тощо) досягають плоди. Узимку в дерев'яному будинку тепло, дровами топлять печі.

Загоряється перший екран - з'являється дерево.

П. Пограємо в гру «Добре-погано»! Виросло високе дерево. Це добре?

Д. Добре - прохолода, чистота, свіже повітря, краса, здоров'я тощо.

П. А може, погано?

Д. Закриває світло сонця, під час сильного вітру високе дерево може упасти, що-небудь зруйнувати...

П. Як же бути? Ми любимо дерева, хочемо, щоб їх було багато, але вони не повинні бути небезпечними для людей. Який же ідеальний кінцевий результат (ІКР)!

Д. Дерева треба обрізати, старі, гнилі вирубувати, саджати і вирощувати нові.

З'являється зображення на екрані телевізора. *Що ви бачите?*

Д. Частина дерева.

П. Назвіть їх і опишіть.

Д. Стовбур дерева: унизу товстий, угорі тонший, покритий корою. Від стовбура йдуть гілки, на них голки або листя, у плодах насіння. Корені знаходяться глибоко в землі, їх не видно.

П. Що трапиться, якщо в дерева ушкодити кору?

Згадуємо оповідання Л. Толстого «Яблуні».

Д. Дерево може загинути, а хворіти буде обов'язково.

П. А що буде, якщо в дерева підрізати гілки?

Д. Якщо не дуже коротко, то крона стане ще густішою.

П. Може дерево жити без коренів?

Д. Ні, коренями дерево міцно тримається в землі, корені «беруть» із ґрунту воду, мінеральні речовини.

П. Хочете, щоб засвітився третій екран? Тоді відгадайте загадку:

Дім з усіх боків відкритий.

Він різьбленим дахом критий.

Як зайдеш в зелений дім -

Чудеса побачиш в нім!

Д. Можливо, це ліс?

П. Давайте поміркуємо.

Д. У ліс можна зайти з будь-якої сторони: у нього немає дверей. У лісі росте багато дерев, улітку вони всі зелені, тому дім зелений.

Коли дерев багато, то, якщо піде дощ, можна сховатися в лісі, як під дахом.

П. А чудеса?

Д. У лісі живуть різні звірі, птахи, ростуть гриби, ягоди, квіти тощо. Хіба це не чудо?

П. Пограємо ще раз у «Добре-погано». Ходити в ліс добре?

Д. У лісі свіже повітря, там прохолодно, багато кисню, красиво. У лісі добре відпочивати, слухати спів птахів, збирати гриби, ягоди, квіти тощо.

П. А може бути в лісі погано?

Д. Може закрутитися голова від свіжого повітря, можна подряпатися об гілки дерев. Можна заблукати, злякатися, зустріти змії, може вкусити кліщ, можна спіткнутися об корені старих дерев, упасти, вдаритися тощо.

П. То чи треба ходити дітям у ліс?

Діти разом з педагогом знаходять відповідь: треба, але не одним, а з дорослими, слухатися їх, не відставати, кричати «Ау!», бути дуже уважними, обережними тощо.

П. Чи завжди дерево таке? (Показує на екран?)

Д. Ні, раніше воно було тоненьким, низьким.

П. А ще раніше?

Д. Раніше було насіннячком.

П. При яких умовах з насіння проросте стеблинка?

Д. Потрібні вода, світло, тепло.

П. (відкривається зображення на екрані). Що це?

Д. Частина молодого деревця.

П. Опишіть їх, будь ласка.

Д. Стовбур - тонкий, легко гнеться. Гілки - тонкі, як прутики. Листя маленьке, ніжне тощо.

П. Молоде деревце – це добре?

Д. Так, у нього все попереду, воно виросте великим і красивим. Воно ніжне, тендітне, у нього м'які листочки тощо.

П. Молоде деревце – це погано?

Д. Так, його можна зламати; тонку кору можуть обгризти кози, миші, зайці, тоді дерево загине. Усі хочуть зрубати ялинку до Нового року. У деревця слабкі корені - його легко висмикнути з землі тощо.

П. Як же допомогти молодому деревцю?

Д. Його треба огородити, не ламати тонкі гілки, поливати...

Педагог відкриває екран, звертає увагу на те, що маленьких дерев, що не досягли висоти основного лісового масиву, їх можна назвати підліском.

Словникова робота. Якщо людина вже не дитина, але ще і не дорослий, то її називають підлітком. А молодий лісочок - це підлісок. У підліску ростуть ялинки, берізки, сосонки, горобинки, бігають звірі, літають птахи.

П. Уявіть, що ви деревця підліска, гриби, птахи. Подумайте і розкажіть: що б ви почували на їхньому місці?

Д. Я не хлопчик Андрій, а молоденький клен. Тонкий, гнучкий, расту, радію, усі мною милуються. Я не Петрик, а дятел, залетів у підлісок, хотів полікувати дерева, подивився, а деревця всі молоді, здорові, так ні з чим і полетів тощо.

П. Давайте подумаємо: що відбудеться з деревом у майбутньому?

Д. Воно стане ще вищим, товщим, потім зостариться.

П. (відкриваючи екран). Правильно, Ось таке воно, старе могутнє дерево. А тепер відгадайте загадку: «У лісі народився, у лісі виріс, а в дім прийшов, усіх до себе зібрав».

Д. Стіл.

П. Доведіть, що це так.

Д. Дерево виросло в лісі, а потім з нього зробили стіл, і всі члени сім'ї зібралися за столом.

Згадуємо раніше прочитаний вірш С. Маршака «Відкіля стіл прийшов».

Д.А може, це ялинка? Вона виросла в лісі, а на Новий рік усіх навколо себе збрала. Так ні, це диван. Його зробили з дерева, що виросло в лісі, і увечері вся родина збирається, відпочиває на дивані.

П. Ось як багато ми сьогодні довідалися про дерева! Сподіваюся, ви зрозуміли головне: дерева, ліс - це дім для рослин, птахів, тварин, тому його треба берегти.

Додаток Б.

Екологічна акція «Вода - Берегиня»

План проведення:

Підготовча робота.

Проведення занять з дітьми

1. Це чарівна вода. Малювання: портрет води.
2. Де живе вода? Малювання: плакати в захист рік і води.
3. Що нам вода? Малювання: професії води.
4. Загадування загадок про воду і її різні стани.
5. Розповідання екологічних казок про воду.
6. Ігрова діяльність. Рухлива гра «Ми крапельки». Дидактична гра «Знайди, хто живе у воді». Рухлива гра «Ми живемо у воді». Дидактична гра «Вода - не вода».

РЕЙД «БЕРЕГИНЯ»

Протягом місяця діти разом з екологом перевіряють, як витрачається вода в ДНЗ, чи немає витoku води у всіх приміщеннях дитячого садка. Результати рейду зазначаються щодня.

Робота після рейду.

1. Бесіди з дітьми на тему «Як ми бережемо воду дома?»
2. Відвідування з дітьми «Музею води на колесах».
3. Оформлення тематичної ширми для батьків «Давайте берегти воду!»
4. Окремі вибіркові перевірки стану водопровідних кранів на предмет витoku й ощадливого використання води.
5. Екологічні дозвілля «Бережіть воду».

Кодекс доброчесності